

„Az abortusz nem egyenlő a bűnnel”

Drámai tiltás után felelőtlen engedékenység

Dr. Tóké Annaval beszélget Chikán Ágnes

Kettős küldetéssel

– Főorvos asszony, ön bizonyára tudja: e név viselője, ha bárhol megjelenik a világban, nem csupán önmagát, nem csak szakmáját képviseli. Mi szél hozta hozzánk, Szegedre?

– Számomra megkapó: ha a szegedi egyetem történetéről olvasok, az a kolozsvári egyetemmel kezdődik. Annak idején az orvosi fakultást is ide menekítették. Aztán a szakirodalomból, a Magyar Nőorvosok Lapjából rendre nyomon követem az itteni klinikán folyó munkát, amely már rég fölkelte az érdeklődésemet. Hogy első, magyarországi szakmai utam éppen ide vezetett, ezzel magyarázható. De, mivel tisztában vagyok azzal, amit kérdésében fölvetett: látogatásom alkalmával igyekeztem összekötni a kellemest a hasznossal. Igyekeztem valamiképpen elősegíteni a román–magyar közeledést is, hiszen nálunk még a kolozsvári klinikán is igen ellenséges a politikai hangulat... Ezért – mintegy az együttműködés lehetőségét demonstrálándó – intézetünk igazgatójával, a román származású dr. Pop Valérrel együtt indultam útnak, aki maga is szükségesnek tartotta a közeledést, a tapasztalatcserét.

– Engedjen meg egy személyesebb kérdést: mi készítette önt arra, hogy ezt a szakterületet válassza? Nálunk, Magyarországon lámpással is alig találni nemünkbeli nőgyógyászt, s alighanem a nők többsége nem is fogadná őket bizalommal a rendelőkben vagy a szülőszobában.

– Nálunk, Romániában nem tapasztaltam ezt a kedvezőtlen megkülönböztetést, sőt sokszor kifejezetten ragaszkodnak a betegek, a kismamák ahhoz, hogy nő vizsgálja őket. Engem tehát efféle előítéletek nem gátoltak abban, hogy ezt a hivatást válasszam: kedvesnek, szépnek találtam. A kórházi gyakorlatok hatására döntöttem el: a születés, a gyermekek világra segítése a temperamentumomhoz illik, rengeteg sikerélményt nyújt, megadja azt az érzést: valami nagyot tettem.

A törvény halálos áldozatai

– A műtőben azért nem csak csupa fölemelő esemény zajlik. Gondolok itt a művi terhességmegszakításokra. Most úgy tudom, megegyezett Romániában az abortusz.

– A drámai eltiltás után most a másik végletbe estünk. Újában 30 lej ellenében bárkin elvégezték ezt a műtétet, most az összeget fölemelték 500 lejre... Mi ez a 100 forintnyi ár?! Meggondolatlanul, gátlatlanul jön hozzánk boldog-boldogtalan: naponta minimum 20 abortuszt végzünk a klinikán.

– Ezek szerint ön inkább a szigorú tiltás híve lenne? A református pap lányától, a püspök húgától senki nem venné ezt zokon.

– Szó sincs róla! Isten őrizze, hogy még egyszer valaha is megismétlődjék az, ami nálunk történt. A szigorú abortusztilalom miatt 20 éven át az volt maga a pokol. Rengeteg volt a halálos áldozat, a műtétek hihetetlenül megterheltek az orvosi kapacitást.

Dr. Tóké Anna civilben és beöltözve

A Tóké-família akkor ülte körbe a nagy családi asztalt utoljára, amikor decemberben közösen ünnepelték a szülők – a református lelkész és hitvese – 50. házassági évfordulóját. Ott volt mind a nyolc testvér, családostól: házastársával, s majd mindegyik három gyermekével. László felesége már akkor szíve alatt hordta a triász utolsó tagját, akinek érkezéséig még egy hónapot várniuk kell. Mi másról beszélgethettem hát a legendásan gyermekszerető család Szegedre látogatott sarjával, a szülész-nőgyógyász főorvossal lett dr. Tóké Annaval, mint hivatásáról. A SZOTE nőgyógyászati klinikáján kértem interjút tőle.

– Gondolom, azok a műtétek okozták a pluszmunkát, amelyeket az illegális kaparások miatt életveszélybe került nőkön hajtottak végre. Egyáltalán, jutottak napvilágra adatok arról, hány áldozatot követelt ez a törvény?

– A forradalom előtt 1–2 évvel hozták nyilvánosságra először egy esztendő állítólagos halálozási statisztikáját. E szerint 600–700-an haltak meg abortusz utáni gyermekágyi lázban. Mind megannyi tragikus eset: fiatal lányok, gyermekeiket árván hagyó anyák... Közben az orvosok több ezer nő életéért sikeresen küzdöttek, olykor gyógyszer nélkül, a szekuritátéval a hátuk mögött...

– Bizonyára hallott róla: nálunk is latolgatják az abortusz megtiltását. Önnek, a szigorú abortusztörvény következményeinek tapasztalatával a háta mögött, mi a véleménye erről?

– Óva intek minden országot ettől. Egy ilyen törvény hatása beláthatatlan, embertelen következményekkel járhat. Egyéni tragédiák lavináját indíthatja el, megnyomoríthat családokat, de orvosokat is... Képzeld el, miféle fölelemben kellett dolgoznunk nap mint nap. Állandóan résen kellett lennünk, nehogy bíróság elé kerüljünk. Fedeznünk kellett magunkat, hogy támadhatatlanok legyünk egy-egy műtét után. A tiltás azzal járt ugyanis, hogy az intézetekben elzárták a kaparást végző műszert. Csak különösen indokolt esetben vehettük elő, s akkor is pontos följegyzést kellett készíteni: hány óra hány perckor nyitottuk ki a zárat, meddig tartott a műtét, és a többi. Egy apró hiba elég volt, hogy az orvost megvádolják, hogy összejátszott a beteggel.

Orvosok börtönben

– A kolozsvári klinikán is volt erre példa?

– Hogyne! Három kollégám börtönben is ült. Egy kiváló orvosnőt például onnan vitték a börtönbe, tiltott abortusz vádjával. Szegényt akkor engedték ki, amikor kiderült, hogy rákos. Elengedték – meghalni. Az ő helyére vettek föl engem...

– Saját tapasztalataiból említené néhányat?

– Magam is számtalan olyan műtétet végeztem el, amikor el kellett távolítanom a méhet, hogy „az áldozat” életben maradjon. Az orvos számára különösen lélekölő feladat, ha 14–15 éves kislányból kell kioperálnia a méhét. És ezek után még oda kellett állni a szekuritáté elé, válaszolni a fagatózó kérdésekre... Az orvosokat kötelezték arra is, hogy kampányszerűen terhességi vizsgálatokat végezzenek. Háromévenként végigjártuk a gyárakat, és sorra megvizsgáltuk a dolgozó nőket, nem terhesek-e. Sokszor kesztyűnk se volt...

– Szólni, tiltakozni, akár szakmai érvekkel, nem lehetett?

– Ha kommentálta az orvos az eseményeket, ráfogták, hogy politizál. Azt várták tőlünk, jelentsük, ki a terhes, hogy szemmel tarthassák a szülést.

Felháborít az álszentség

– Említette doktornő, hogy most meg a másik végletbe estek, túlságosan is engedékeny a törvény Romániában. Miután a politikai fenyegetettség enyhült, mit tehet az orvos, hogy némi képp helyreálljon az egyensúly?

– Szakmai meggyőződése, hogy ami most történik, az szintén elfogadhatatlan, egészségügyi szempontból rendkívül káros. Szabad útat engednek a bekövetkezett terhesség megszakításának, ahelyett, hogy megteremtenék a családtervezést, a védekezés feltételeit, ahelyett, hogy a pedagógusok, a pszichiáterek, a papok nevelő munkájára támaszkodnának, kedvet teremtenének a gyerekek vállalásához. Mivel úgy érzem, a felelőtlen abortuszok sora ellentmond az orvosi eskünek, magam alaposan mérlegelem, elvégezzem-e a kaparást. Ha komoly indokot, magyarázatot találok, elvállalom, egyébként nem terhelem vele a saját lelkiismeretemet. Helyettem esetleg elvégzi más a műtétet.

– Ilyenkor latolgatja, mint hívó orvos, hogy bűnt követ el vagy sem, ha elvégzi a műtétet?

– Van, amikor bűn, van, amikor nem tartom annak. Most például van egy páciensem, hamarosan szülni fog. Hatodik hónapja terhes volt, amikor meghalt a férje. Ha időben megszakítottam volna a terhességét, most nem lenne lelkiismeret-furdalásom.

– Bűn, lelkiismeret-furdalás... vallásos ember mindkettőtől óvakodik. Márpedig ön szigorú valláserkölcsei elveken nevelkedett.

– Vallásos, de nem abnormalis családból származom. Csodálatosnak tartom a gyermekáldást – nekem három gyermekem van –, de nem tartom etikusnak, ha nem adjuk meg az anyának a jogot: maga döntse el, akar-e világra hozni gyereket vagy sem. A lelki, szellemi rábeszélésnek, meggyőzésnek híve vagyok, a testi kényszerítésnek nem. A pap érvekkel hasson rám, de ne ítéljen el!

– Igen határozott a véleménye...

– ...húsz év tapasztalata mondatja ezt velem. Annyi halálos esetet láttam, hogy fölháborít az álszentség. Márpedig egy embrióért egy asszonyt föláldozni, különösen, ha gyerekek várják odahaza, álszentség. S határozottan állítom: az abortusz nem egyenlő a bűnnel, noha utálom, miként a tiltást is. Mert az erőszak, s az erőszak a legsötétebb sztalinizmusba, fasizmusba vezet.

Remény az együttműködésre

– Evezzünk békésebb vizekre! Mi a véleménye a szegedi klinikáról?

– Szenzációsak tartom az itt folyó munkát, a kutatási programot, a humánus bánásmódot, a felszereltséget. Számos nyugati intézményben jártam már, de a szegedi klinika, úgy hiszem, versenyképes ilyen összehasonlításban is. Váratlan meglepetésként ért mindaz, amit a genetika, az andrológia – a férfiak meddőségével kapcsolatos vizsgálatok –, valamint a nagyfokú sterilitás terén tapasztaltam. A Kovács László professzorral folytatott megbeszélések reményteltek: talán ezek az első lépések elvezetnek az intézeteink közötti együttműködéshez.

– Végezetül ismét egy kérdés, amelyet nem kerülhetek meg, ha Tóké Annaval beszélgetek: mit tud Lászlóról?

– Váradon utaztam keresztül idefelé jövet, de vele nem találkoztam: külföldön van. Ismerősei azonban arról számoltak be, tudomásuk van róla: rengeteg levél nem érkezik meg hozzá. Ezt a támasztotta a békési polgármester is, akinél délelőtt jártam: meghívta Lászlót Békéstarhosra, de eddig választ nem kapott. Nyilván, mert a levél meg sem érkezett. A levelezés akadozása alapvetően, becsületsértő föltételezésre adhat okot.

– Milyen a család közérzete?

– A harmadik gyermekét váró sógornóm panaszkolt, olyan a légkör, hogy nem is tudja, most túlzottan aggódnak vagy nem eléggé...

– Minden jót kívánok, és köszönöm a beszélgetést.

Szegedi professzorok

a MIK Tudományos Testületben

A magyar innovációért

A Magyar Innovációs Kamara Tudományos Testülete, mint a Kamara formális elemeitől mentesen működő tanácsadó szervezete alakult meg február közepén. A testület alakuló ülésén állásfoglalást adott ki, amelyben kinyilvánította elkötelezettségét amellett, hogy a kutatás-fejlesztés és az oktatás új, összesített gazdasági ága a jövőben Magyarországon súlyának megfelelő képviselést és támogatást kapjon. Az elfogadott dokumentum szerint az országban pillanatnyilag a kutatási, oktatási és innovációs szférában számos intézmény és érdekvédelmi szervezet törekszik – sokszor a közös érdekeket mellőzve – partikuláris érdekek képviselőjére. A Tudományos Testületnek ebben a helyzetben szándéka, hogy a különböző szempontok összehangolása útján az egész innovációs szféra működési koncepcióját kialakítsa. A testület állásfoglalását aláírók között szegedi kutatók is szerepelnek: dr. Barabás Zoltán akadémikus, a Gabonatermészeti Kutatóintézet igazgatója, dr. Bor Zoltán akadémikus, a JATE tanszékvezető egyetemi tanára, dr. Dudits Dénes akadémikus, a Szegedi Biológiai Központ Növényélettani Intézetének igazgatója; dr. Keszthelyi Lajos akadémikus, az SZBK főigazgatója, dr. Kondorosi Ádám akadémikus, az SZBKI igazgatóhelyettese, valamint dr. Solymosi Frigyes akadémikus, a JATE tanszékvezető egyetemi tanára.

Az állásfoglalás kapcsán dr. Dudits Dénes professzort a testület céljairól kérdeztük.

– Úgy tekintem ezt a szervezetet, mint olyan szakmai testületet, amely fórumot teremt az akadémiai, felsőoktatási, ipari és mezőgazdasági szféra szakemberei számára, hogy innovációval kapcsolatos véleményekkel és szaktanácsokkal lássák el a döntéshozó szerveket. A tudományos testület állásfoglalásában szerepel, hogy szükség volna egy tudományos és műszaki kabinet működésére a kormányon belül, a Parlamenten pedig helyes volna egy országgyűlési képviselőkkel álló tudományos és felsőoktatási bizottság létrehozása – mindkettőre azért, hogy a döntéshozás megfelelő tájékozottsággal bírasson a magyar kutatás, oktatás és fejlesztés együttes területén. Ezt most kell megtenni. Ha ezt a területet most elhanyagolják, akkor a jövőben nagyon nehéz lesz helyrehozni. Sokkal többet kell majd rá költeni, mint amennyit egyáltalán meg lehet rajta takarítani. Úgy tűnik, Magyarország előtt két alternatíva van. Vagy a külföldi fejlesztési koncepciók kerülnek előtérbe, ami elvileg helyes is lehetne, de hosszú távon sokkal több pénzt von el, mintha ugyanezeket a fejlesztéseket az itthoni alapkutatásra építenék. Vagy pedig pénzt kell áldozni arra, hogy az alapkutatásra eddig létesített intézményeket fenntartsák. S nem is óriási összegekről van szó. Az ország akadémiai kutatóintézeteinek 1992-es kutatási ösztámogatása, mintegy 2,5 milliárd forint, nem sokkal több, mint egy vidéki egyetem költségvetése. Az országnak észre kell vennie, hogy az akadémiai kutató intézetek többsége olyan érték, amivel meg lehet alapozni a jövő innovációját. A cél tehát az, hogy a meglévő értékek ne vesszenek el, egyrészt, másrészt pedig, hogy a magyar fejlesztés tudjon olyan eredményeket felmutatni, amelyek – alkalmazva – biztos versenyképességet jelentenek.

– Úgy véli, hogy veszélyben vannak az akadémiai kutató intézetek?

– Nehéz ezt megállapítani. Maradjunk annyiban, hogy ismerek olyan véleményeket, amelyek szerint az akadémiai intézethálózat teljes átszervezésére lenne szükség. Én úgy gondolom, hogy az átszervezésre csakis olyan mértékben van szükség, amennyire azt a teljesítményközpontú szakmai igények indokolják. Nagyon komoly szakmai potenciál halmozódott fel ezekben az intézményekben, s éppenséggel erre, vagyis az alapkutatásra kellene alapozni az innovációs fejlesztési láncot. Külön hangsúlyozom, hogy ami az alapkutatást illeti, abban nagyon fontos az egyetemek kapacitására is támaszkodni. És van a dolognak egy másik oldala is. Ezeknek a szakembereknek nem lenne gond külföldön dolgozni. Elképzelhető, hogy bármely elhamarkodott átszervezés olyan bizonytalanságot szülne, ami miatt sok kutató esetleg jobbnak látja ezt a megoldást választani. Nos, én azért veszek részt az Innovációs Kamara tudományos testületében, mert meggyőződésem, hogy az akadémiai kutató intézetekben és az egyetemi tanszékeken létrejött szellemi értékeket a hazai fejlesztési program eredményessége érdekében ki kell használni. Ez a csoport talán alkalmas arra, hogy működési teret biztosítson e törekvésnek.

S. P. S.

A Szegedi Akadémiai Bizottság rendezvényei

A Neurobiológiai Munkabizottság az ezévi programjának megbeszélése céljából ülésezik kedden, 3-án délután 4-től a Somogyi utcai székház első emeleti előadótermében. A többi között intenzívebb nemzetközi együttműködést szeretnének kialakítani, s országos bizottságuk szegedi látogatását is megtervezik.

A Társadalmi Beilleszkedési Zavarok Munkacsoport szerdai, 4-i ülésén, amely déli 1 órakor kezdődik, áttekinti az alkoholbetegségekkel kapcsolatos morbiditás és mortalitás több-

szintű regisztrálásának rendszerét. Erre a régióban jelenleg is folyó vizsgálatok összehangolása céljából van szükség. Szóba kerül annak a lehetősége is, hogy a kutatócsoport a továbbiakban a WHO munkájához kapcsolódva tevékenykedjék.

A Modern Filológiai Társaság Szegedi Tagozatát 5-én, csütörtökön alakítják meg a székházban. A délelőtti 10 órakor tartandó alakuló ülésen körvonalazzák a programjukat és más társaságokkal, tagozatokkal való együttműködésük lehetőségeit.